ИПЗ 30/IX-65

№5 Мария Паспалева - Антонова

ВИДОВ СЪСТАВ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ДНЕВНИТЕ ГРАБЛИВИ ПТИЦИ В БЪЛГАРИЯ

В България са установени като гнездящи, пасажни или случайно-долетели 35 вида грабливи птици, принадлежащи към две семейства и четиринадесет рода.

От семейство соколи са намелени осем вида, за ~~[illegible]~~ на пет от който има сигурни доказателства.

Най-многоброен и повсеместно разпространен у нас е керкенезът или черношипата ветрушка, който стига над 2000 м надморска височина. Местната популация наесен мигрира по малоазиятските и североафрикански брегове, но освен нея два пъти годишно през страната минават керкенези от популациите на североизточна и източна Европа които зимуват предимно в северна Африка/по данни от опръстенени наши и чужди екземпляри/.

На второ място по разпространение и численност у нас от соколите е ОРКО/ Falco subbuteo /, чийто брой също се увеличава през април и септември от мигриращи на юг птици. Орко е наблюдава макар и не тъй-често като керкенеза, навсякъде из страната, но предимно в равнините. Намиран е обаче и доста високо по южните части на Пирин и Беласица.

Белоногата ветрушка/ Falco naumanni /, която представлява интерес, тъй-като ~~[illegible]~~ характерен за южните части на Европа вид ~~[illegible]~~ в България, е сравнително многочисленна в южна България, където на места/Пловдив, Пазарджик, Мелник и др/ преобладава ~~[illegible]~~.

Соколът скитник/ Falco peregrinus / и Далматинският сокол/ Falco biarmicus / са много по-редки. Първият гнезди на значителна височина в планините/Патев го съобщава като много рядък/, предимно в алпийските зони на Пирин, Рила ~~[illegible]~~, по-редко другаде. Есен и зиме се среща доста често, но това са птици от северни популации. Далматинският сокол е намерен само два пъти през размножителния период - в Провадийско и в Софийско и няколко пъти само по време на прелет.

Напоследък зачестяват сведенията за червеногата ветрушка Falco vespertinus которо е намерена само един два пъти на гнездо в югоисточна България, но е много обикновен вид по време на прелет - през септември-октомври и март-април. За нас това е един твърде интересен вид тъй като югозападната граница на гнездовия ареал минава през България.

Соколът-чучулигар/ Falco columbarius / и ловджийският сокол / Falco cherrug / се появяват у нас ~~xxxx~~ по време на прелет и зиме:от август-септември до март-април.В миналото ловджийският сокол е намиран да мъти около дунава.Единични двойки са известни и сега по северната ни граница и някои части на западна и югозападна България, Наблюденията показват,че тези два сокола се движат след ятата от скатии,конопарчета и скирци - тяхната естествена храна.

Изобщо нито един от установените у нас соколи не причинява доказана вреза на дребнодивечовото ни стопанство,докато имаме всички основания да считаме,че ползата от тях е голяма,тъй като както местните,така и пасажните соколи унищожават значителен бро дребни гризачи.

Доста широкоразпространени в страната и познати вред ловците,особено през последните години, са мишеловите. Обикновеният мишелов/Buteo buteo /се среща в гористи местности из цялата страна - може да се каже,че това е една от най-често срещаните дневни грабливи птици у нас/след керкенеза/.От септември до март/без зимните месеци/ броят на обикновенните мишелови се увеличава,като някои съобщения за опръстенени екземпляри ~~xx~~ показват,че в страната ни идват птици дори от Финландия.

Белоопашатият мишелов/Buteo rufinus / е рядък както пре гнездовия период,така и по време на прелет.Наблюдаван е само пет шест пъти в софийско,два пъти по черноморието,по един път в ста розагорско и петричко.Изглежда че някои от тези птици зимуват в страната ни.

Значително по-често,особенно през снежни и студени зими,каквато бе например зимата на 1962/63 г - от октомври до март - у нас се намира гащатият мишелов/ Buteo lagopus /.При дебела снежна покривка той напада яребиците и нашите ловци,които полагат големи грижи за увеличаване на броят им - донякъде справедливо искат унищожаването на този хищник.Не бива да се забравя обаче,че гащатият мишелов се появява масово и е в състояние да причини сериозни щети <u>само</u> при изключителни климатични условия и ,че в своята родина,в гнездовищата си в северните страни той е един от защитените видове.

Също така известни вред ловците като мишеловите - са грабливите птици от род Circus ,наричани ястреби-блатари.От тях само тръстиковият или червен блатар/Circus aeruginosus / е по-многоброен и широко разпространен,а и причинява известна вреда.

на водоплаващия дивеч.Би могло да се приеме едно ограничаване на броят му в местата,където този дивеч се развъжда/.Но според нашия Ловно-рибарски съюз такива места у нас няма,~~ежедневно~~,водоплаващ дивеч у нас почти не мъти,така че такава мярка ще бъде безполезна/.

Останалите три вида ястреби-блатари - полски/Circus cyaneus / степен/Circus macrourus / и ливаден/Circus pygargus /са сравнително редки птици в България през размножителния период.Положителни сведения за мътенето ~~им~~ у нас няма,макар че и трите вида са няколкократно наблюдавани през юни-август по черноморието и в Добруджа. Прелетът започва в края на август и продължава до края на октомври,а напролет протича през март-април.Много често се намират зимуващи птици.Данните от опръстеняванията показват че прелетния път на тези видове минава през България до северните брегове на Африка.Тка три ливадни блатара,опръстенени по време на пролетен прелет в Тунис,са намерени през есента у нас.

Червената и черна кани са също едни от известните грабливи птици у нас.И двете се наблюдават доста често,особено в югозапад и източна България по време на прелет,като понякога могат да се видят ята от по 10-15 и повече птици; през лятото обаче остават да гнездят само черните кани/Milvus migrans,които са по-чести около Дунава,по черноморието и теченията на Марица,Янтра и други големи реки.

Най-навиканите и най-преследваните грабливи птици,тези,заради които често стават жертва съвсем безобидни и полезни соколи са птиците от род Accipitres - същинските ястреби. От тях ястребът-кокошкар/Accipiter gentilis / се намира из гористите райони на страната.Основателно е да бъде унищожаван в землищата на ловните развъдници,но едно повсеместно унищожение е напълно погрешно. Този вид съвсем не е тъй чест у нас,както се струва на ловците и проверките не веднъж показват,че твърде малко ловци действително го познават.Почти винаги за "пиляк" минава някоя черна каня, някой осояд или обикновен мишелов. Почти подобно е положението с ястребът-врабчар/Accipiter nisus /,който е по-чест у нас само от септември до април,когато може да се види из равнините подирятата от зимуващи дребни пойни птици.Много по-чест през гнездовия период в страната ни е късопръстият ястреб/Accipiter badius brevipes/ гнездящ предимно из разположените в равнините гори/а такива почти не останаха/ и в южните райони на страната. Както ястребът врабчар,така и късопръстият ястреб не са опасни за дребнодивечо-

За да свършим с подребните грабливи птици трябва да споменем още осояда/ Pernis apivorus / - една разпространена мътеща у нас в гористите местности птица,която твърде често страда вместо ястребът кокошкар поради своето пъстро оперение. Особенно много осояди се появяват през септември-октомври,когато могат да се видят цели ята по черноморието,из Странджа и в долината на Струма. Освен в районите със силно развито пчеларство,в непосредствена близост с някои пчелин - осоядът не е вреден.и Пасажните птици идват от централна и източна Европа,в изключителни случай - чак от Швеция.Навсякъде в Европа това е един от защитените видове.

Най-зле стои въпросът с едрите грабливи птици - с орлите. Ние сме заличили вече от списъка на нашите птици карталът/Aegypius monachus/,последната двойка брадати лешояди Gypaetus barbatus загинах от стрихинин преди няколко години край село Рила,направо обикаляме планините за няколкото останали може-би двойки белоглави лешояди Gyps fulvus.От ден на ден намаляват орлите.

Кръстатият орел/Aquila pennata/ е ~~мхехбх~~ най-застрашен от изчезване.Твърде редко край Дунава,някъде из дебрите на Стара Планина и тук-там из Рила,Пирин,Сакара и Странджа се намират последните двойки,осъдени вече може-би на отравяне от стрихинизираната стръв за вълци.

Малко по-често се среща скалния орел/Aquila chrysaëtus / - все още мътят скални орли из Пирин и Рила,Сакара,Странджа,Стара планина и Родопите,виждат се отделни птици и из скалистите дефилета на Струма,Искър,Русенски Лом,предпланините на източния Балкан. ~~Ахвхминалотхххеканнхтхкхрестатхнтхорнхенхмтхлихдори нехдъреетатхкрнй~~

Не повече от четири-пет пъти е наблюдаван у нас степния орел Aquila bonelli / още по-рядък е големият креслив орел/Aquila clanga /. Малкият креслив орел/Aquila pomarina / се среща из гористото поречие на Дунава,по Струмешница и Малък Кожух,по-редко в Тракия и Сакара.По време на прелет големи групи от тези птици/ до 20 екз./ минават по черноморското ни крайбрежие и се задържат над залесените райони около Камчия и южно от Бургас.

Извънредно намалял е морският орел/Haliaeetus albicilla/.Тук-там само някоя двойка по 600 км дългото черноморско крайбрежие и малко по-често из гористите дунавски острови.За съжаление и на двете места е застрашен от пълно унищожение.Съвсем пресен е случая с убиването на морските орли от о-в Бялата пръст,Силистре

Не в по-добро положение е и орелът рибар.Отделни двойки гнездят по нашето черноморско крайбрежие,а и някъде край вътрешните реки.Както и морският орел,орелът рибар се появява в по-големи количества през септември- октомври и много от птиците остават да зимуват у нас.Това са все принадлежащи на северните популации орли, предимно от Финландия,Швеция и Норвегия.Голяма част от тях стават жертва на нашите ловци,тъй като в родината си те са свикнали на едно доброжелателно и грижливо отношение от страна на човека.Избиването им у нас е съвършенно неоснователно,то е единственорезултат на неосведомеността на българските ловци,на това че те не различават и не познават едрите грабливи птици,а разбира се - и на едно съвършенно неправилно законно обаче положение,което ги принуждава да избиват грабливи птици.

Също толкова често жертва на ловците става и полезният орел-змияр/ *Circaetus gallicus* /,който от година на година намалява в пределите на страната ни.

Повсеместно разпространеният,но доста рядък малък орел / *Hieraaëtus pennatus* /,който обитава отдалечените от населените места гористи райони по-рядко попада под дулото на пушките.

Значително повече страда египетския лешояд - все още доста често срещащ се по скалистите дефилета и в планините.За него обаче вие чухте повече/ще чуете повече/ от Т.Мичев.

В заключение трябва да кажа,че макар и много по видове - грабливите птици у нас са твърде малко на брой.И продължават да намаляват.А това неминуемо ще доведе до загубата на някои орли за нашата фауна, ще доведе - до непредвидени и съвсем нежелани последствия, Грабливите птици в свободната природа са едното блюдо на везните, на другото блюдо тежат всички вредни гризачи,болестите и епидемийте всред птици и бозайници.Кой от нас би могъл да предвиди всички последствия от едно нарушено равновесие ? А ние вече сме го нарушили.

Крайно време е да признаем грешката си и да се опитаме да я поправим.